

RISTO RÄPPÄÄJÄ

Suomi, 2008

Ohjaus: Mari Rantasila

Käsikirjoitus: Sinikka Nopola ja Tiina Nopola

Henkilöt:

Risto Rappääjä - Niilo Sipilä
 Nelli Nuudelipää - Mimmi Lounela
 Rauha Rappääjä - Annu Valonen
 Elvi Rappääjä - Ulla Tapaninen
 Lennart Lindberg - Martti Suosalo
 Elvin naiskuoro - Pirkko Mannola, Marjatta Leppänen,
 Irina Milan ja Heinäsirkka

Musiikki: Iiro Rantala

Elokuvasta on valmistunut myös äänite: Risto Rappääjä. IPANAPA records, EMI Finland 2008

Ikäraja: 3

Kesto: 79 min.

Genre: lasten fiktio, musiikki

Oppimateriaalin tehtävät on suunniteltu 1.-4. luokkalaisille

Oppimateriaalin teemoja: pojan ja tytön välinen ystävyys, yksinäisyys, kirjeiden kirjoittaminen, toiseen ihmiseen tutustuminen, erilaiset perheet, musiikki elokuvassa

SYNOPSIS

Risto on kymmenvuotias rummuttava poika. Hän asuu kerrostalossa tätinsä, puhelinmyyjä Rauha Rappääjän kanssa ja haaveilee esiintymisestä. Rauha taas unelmoi alakerran poikamiehestä, Lennart Lindbergistä.

Rauha yrittää saada Riston tutustumaan taloon muuttaneeseen Nelli Perhoseen, mutta Ristoa ujojuttaa. Hän ei ymmärrä, että tytön kanssa voisi ystävästyä.

Rauha kirjoittaa rakkauskirjeen alakerran herra Lindbergille, mutta kirje joutuu vahingossa Nellin käsiin. Kirjeen allekirjoituksena on "yläkerran ikätoveri" ja Nelli luulee kirjettä Riston lähettämäksi. Hän pitää naapurin poikaa ihan pöhkönä ja kirjoittaa haukkumakirjeen "yläkerran

ikätoverille". Kun väärinkäsitys selviää Ristolle, hän haluaa naamioitua, mutta Nelli tunnistaa hänet heti.

Koska Nelli on yksinäinen, hän haluaa kuitenkin tutustua pöhkönä pitämäänsä Ristoon. Kirjeen aiheuttama väärinkäsitys selviää, ja Risto ja Nelli alkavat vähitellen ystävästyä.

Mutta sitten tapahtuu käänne: Rauha katkaisee jalkansa eikä voi enää laittaa ruokaa. Rauhan serkku, Pakastaja-Elvi tulee hoitamaan Rappääjien huushollia. Elville on tärkeintä siisteys ja järjestys. Hän ei voi sietää rummutusta eikä ylipäänsä meteliä. Riston ja Nellin ystävyys tiivistyy, kun Elvi takavarikoi Riston rummun. Tästä seikkailu vasta alkaa...

TUTUSTUTAAN TOISIIMME**1. Ilmaisuharjoituksia**

Elokuvan ohjaaja Mari Rantasila pohtii, että nykyään lapsia totutetaan jo hyvin varhain nuorisokulttuuriin ja heidät työnnetään aikuisten maailmaan yhä aikaisemmin. Rantasila toivookin, että lapset saisivat olla lapsia mahdollisimman pitkään ja että he voisivat elää lasten elämää edes ala-asteen loppuun asti.

Risto Räppääjä -elokuva kertoo pojan ja tytön välisestä ystävydestä. Rantasila kannustaa tyttöjä ja poikia viettämään aikaa keskenään niin, ettei heidän tarvitsisi sen takia hävetä.

Lähde: Elokuvan lehdistömateriaali.

a) Keskustelkaa tyttöjen ja poikien välisestä ystävydestä. Millaisia kokemuksia teillä on? Miten siihen suhtaudutaan, jos tyttö ja poika ovat hyviä ystäviä?

b) Seuraavien harjoitusten tavoitteena on lisätä oppilaiden välistä myönteistä vuorovaikutusta. Ilmaisuharjoitukset voidaan toteuttaa esim. ennen varsinaista teemakeskustelua elokuvasta, jolloin ne rohkaisevat keskusteluun tunteista ja lisäävät ryhmän keskinäistä luottamusta.

Järjestykseen!

Jokainen oppilas ottaa oman tuolinsa ja tuo sen luokan eteen pitkään riviin. Oppilaat nousevat tuoleille seisomaan ja opettaja pyytää heitä järjestäytymään rivissä eri tavoin. Oppilaiden tulee vaihtaa paikkaa rivissä siten, että kukaan ei kosketa maata koko harjoituksen aikana.

Oppilaita pyydetään järjestäytymään ensin etunimen mukaan aakkosjärjestyksessä, seuraavaksi syntymäajan mukaan ja lopuksi silmien värin mukaan. Keksikää yhdessä, minkä muun ominaisuuden mukaan voisitte järjestäytyä.

Tuolikuja

Tuolirivi katkaistaan puolesta välistä ja rivit asetetaan toisiaan vastakkain noin kolmen metrin etäisyydelle toisistaan. Oppilaat istuvat tuoleille. Yksi tuoleista poistetaan ja se henkilö, joka on ilman tuolia, jää tuolikujan keskelle seisomaan. Leikissä tarkoituksena on vaihtaa paikkaa jonkun vastakkaisella puolella istuvan leikkijän kanssa. Ennen

paikanvaihtoa on vaihdosta etukäteen sovittava äänettömästi silmäniskulla. Mikäli keskellä olija ehtii paikalle ennen vastapuolen leikkijää, saa hän paikan ja keskelle jää uusi paikan yrittäjä.

Leikkiä voi leikkiä myös lattialla piirissä istuen ja välillä karkuun kontaten.

Aistit auki

Harjoitus toteutetaan ilmeitä, eleitä ja pieniä ääntelyjä käyttäen. Otetaan tilaa luokassa.

-Miltä maistuu; suolainen, makea, kirpeä, hapan, pilaantunut, herkullinen...

-Miltä näyttää; kateudesta vihreä, kiukusta punainen, murheesta musta, kauhusta kalpea...

-Miltä tuntuu; vilu varpaissa, suola haavassa, sydän kurkussa, kiire kantapäässä, lämpö sydämessä...

Miettikää edellisiä mielikuvia. Miltä ne voisivat kuulostaa? Keksikää niihin pieniä ääniefektejä, samaan tapaan kuten elokuvassakin oli joitain asioita tehostettu.

Myönteinen palaute

Jokaiselle oppilaalle kiinnitetään A4-kokoinen paperi selkään maalarinteipillä ja jokainen ottaa itselleen kynän. Oppilaiden tehtävänä on kulkea ympäri luokkaa ja kirjoittaa jokaisen "selkään" jokin positiivinen asia tästä henkilöstä. Lopuksi jokainen ottaa lapun pois selästään ja voi lukea millaisia asioita luokkatoverit ovat hänestä löytäneet.

Tehtävä voidaan tehdä myös siten, että oppilaat istuvat omilla paikoillaan ja jokainen laittaa nimellään varustetun paperin kiertämään. Kun on kirjoittanut paperissa lukevasta henkilöstä jonkin positiivisen asian, niin paperi annetaan eteenpäin seuraavalle. Paperit kiertävät luokassa, kunnes oma paperi palautuu kierrokselta takaisin.

Kuuntele kehuja itsestäsi

Kaikki istuutuvat piiriin tuoleille tai lattialla. Valitaan ensimmäinen henkilö, jolle annetaan jokin pehmoeläin, luokan maskotti tms. Hän saa kuulla kaikilta piirissä istuvilta jonkin mukavan asian itsestään. Kun kaikki ovat sanoneet jotakin maskotin haltijalle, saa hän päättää kenelle ojentaa maskotin seuraavaksi. Jatketaan, kunnes kaikki ovat saaneet kuulla itseään kehuttavan.

Sulkapiiri

Jakaannutaan kahteen ryhmään. Toinen ryhmä asettuu istumaan tuoleille kasvot piirin keskusta päin. Toinen ryhmä seisoo istuvien takana piirissä. Heille annetaan isot höyhenet tai sulat. Soitetaan levollista musiikkia ja piirissä istuvat koettavat istua rentoutuneena ja rauhallisina silmät kiinni. Takana seisovat lähtevät kulkemaan mahdollisimman äänettömästi piiriä ympäri. Kun musiikki lakkaa, he sivelevät hitaasti ja rauhallisesti piirissä istuvan päätä ja niskaa sulallaan. Kun musiikki taas alkaa, piiri alkaa taas liikkua hiljaa eteenpäin odottaen musiikin pysähtymistä.

Vaihdetaan välillä leikkivien paikkoja. Sivelijän kannattaa muistaa, että sulalla ei saa painaa istujan päätä eikä tarkoitus ole saada istujaa nauramaan ja kutiamaan. Kokeilkaa kuinka hyvin pystytte keskittymään!

2. Muuttaminen ja uudet ystävät

a) Keskustelkaa pareittain tai pienryhmissä, miten seuraavat sanat liittyivät elokuvaan; *muutto, yksinäisyys, naapurit*

b) Keskustelkaa, miksi ihmiset muuttavat? Mitä kivoja asioita muuttamisesta usein seuraa? Millaisia asioita jää kaipaamaan? Mitkä asiat ovat tuntuvat tärkeiltä nykyisessä asuinpaikassanne?

c) Nellin perhe muutti Riston naapuriin. Aluksi Nelli on aluksi melko yksinäinen ja hän laulaa: ”Minä kaipaen vanhaan kotiin takaisin. Minä kaipaen vanhan pihan oravaa. Lasta ei saa uuteen kotiin kuljettaa. Lapsen paikka on vanhassa kodissa. Lapsi ei viihdy muuttokuormassa. Lapsi ei tahdo uutta kaveria. Vanhat ovat paljon parempia. Minä kaipaen vanhaan kotiin takaisin. Siellä verhon takaa katsoin täysikuuta. Minä kaipaen vanhan pihan harakkaa. Lasta ei saa uuteen kotiin kuljettaa.”

Lähde: Risto Räppääjä. IPANAPA records, EMI Finland 2008

Kuunnelkaa laulu elokuvan soundtrack-levyltä. Laulun nimi *Minä kaipaen vanhaan kotiin takaisin*.

Millaiselta muuttaminen Nellin mielestä tuntui? Mitä hän kaipasi entisestä kotipaikastaan?

d) Uusia ystäviä

Keskustelkaa, miten voi tutustua uusiin ihmisiin. Onko helppoa saada ystäviä? Millaisia ovat hyvät ystävät? Säilyykö ystävyys aina? Oletteko menettäneet ystävän? Miltä sellainen tuntuu? Muistelkaa omia tutustumistarinoitanne. Mitä sanoitte tai teitte saadaksenne ystävän tai jotta olisitte tutustuneet?

3. Kerron itsestäni

a) Tehkää itsestänne omakuva. Se voi olla piirustus, maalaus, monotypia tai sekatekniikalla tehty kollaasi. Omakuva voi olla esittävä tai sitten mielenmaisema, joka kertoo sinusta ja asioista joista pidät.

b) Tehkää itsestänne kirjeenvaihtoilmoituksia, joissa kerrotte itsestänne, harrastuksistanne sekä muista kiinnostuksen kohteistanne. Herra Lindberg runoilee: ”Hei täällä ujo hattara, yksi tuhannesta. Olen siisti ja hyvätapainen ja kaipaen ystävää. Hei, täällä edustava hahtuva Snappertunasta. Olen reipas ja liikunnallinen ja kaipaen jotakin pysyvää. Olen harvinaisen höttöinen, vaaleanpunainen. Olen harvinaisen höttöinen, mutta haihtua halua en.”
Lähde: Risto Räppääjä. IPANAPA records, EMI Finland 2008

c) Kirjoitakaa itsenne valmistusohjeita ruokareseptin muotoon. Reseptistä selviää henkilön ominaisuuksia sekä harrastuksia. Kirjoittamisen voi aloittaa miettimällä kysymyksiä itsestään. Millainen olen, mistä pidän, mitä osaan hyvin, kuka tai mikä olen, miltä näytän, missä viihdyn jne.

d) Kuvailekaa itseänne kirjoittaen. Käyttäkää kirjoittaessanne erilaisia tyyliä, kuten ylevästi, huumorilla, slangilla, jne. Keksikää ja käyttäkää itsestänne erilaisia kielikuvia.

Metafora eli kielikuva on vertaus, jossa *ei käytetä sanoja kuin tai niin kuin*.

Kuu on juusto, Hilikka on hiiri, lähteen silmä, kosken niska.

Runoilussa myös erilaiset liioittelut maistuvat makealta. Jollekin elottomalle annetaan elollisen ominaisuuksia eli **verbimetafora**: Koski ärjyy, moottori pauhaa, sade soittaa.
Lähde: www.tnk.utu.fi, etaopit.pp.fi

4. Tutustutaan erilaisiin perheisiin

a) Jakaantukaa ryhmiin siten, että jokainen ryhmä saa esiteltäväksi yhden elokuvan henkilön. Risto, Rauha, Nelli, Elvi, Lennart... Piirtäkää A 3-kokoiselle paperille henkilön kuva ja kirjoittakaa henkilön ympärille hänen ulkonäöstään vaatteistaan, harrastuksistaan, perheestään, jne. Lopuksi esitellään henkilöt muille ryhmille.

b) Käyttäkää elokuvan soundtrack-levyä sanoituksineen apuna henkilöiden esittelyssä. Kuunnelkaa levyä ja miettikää, miten kappaleiden sanat ja musiikki kuvaavat henkilöitä? Aina kun kuulette laulettavan henkilöstä jonkin ominaisuuden, mieltymyksen tms. kirjoittakaa se muistiin. Lisätäkää lopuksi löytämänne asiat edelliseen tehtävään. Risto Räppääjä-kirjoista kannattaa myös etsiä täydennystä henkilötietoihin.

c) Millaisia perheitä elokuvassa oli?
Risto ja Rauha Räppääjä
Nelli, Pontus ja Pinja Perhonen
Herra Lindberg

d) Keskustelkaa yhdessä, mikä on teidän mielestänne perhe? Miten perheen voisi määritellä? Millaisia perheitä teidän luokkalaisillanne on? Millaisia perheitä teidän talossanne tai naapurissanne asuu? Millaisia perheitä tiedätte olevan? Keitä perheeseen mielestänne kuuluu? Lasketaanko lemmikkieläimet perheenjäseniksi?

”Ydinperheen kapea määrittely tekee elämästä yksinäisen. Minun perheeni on suurempi kuin vain lapseni ja vanhempani. Toinen pikkoveljeni sai toisen lapsen ja siskolla on kolme lasta ja kaveripiirissäkin on paljon eri-ikäisiä lapsia”
A. Sinnemäki, Olivia 06/2007.

e) Minun perheeni
Kukin oppilas miettii jonkin ominaisuuden tai asian omasta perheestään, jota ei muiden oppilaiden perheessä arvele olevan ja kirjoittaa sen omalle paperilleen. Esim. lasten lukumäärä, vanhempien synnyinmaa, oma tai jonkin perheenjäsenen harrastus, perheen lemmikkieläinten lukumäärä...
Kun kaikki ovat keksineet perheistään joitakin ominaisuuksia, luetellaan niitä vuorotellen. Jos kenenkään muun perheeseen sanottu ominaisuus ei sovi, luettelija saa pisteen. Jatketaan muutama kierros.

f) Erilaisia perheitä
Oppilaat kuljeskelevat ympäri liikuntasalia tai luokkaa musiikin soidessa. Musiikki keskeytetään ja opettajaa antaa yhden ohjeen perheen muodostamiseksi esim. Äiti, isä ja viisi lasta tai isä ja lapsi tai äiti, kaksi lasta ja kissa tai mummi, vaari ja koira. Oppilaiden täytyy muodostaa ohjeen mukainen ryhmä siten, että he kiiruhtavat seisomaan tiiviiksi ryhmäksi kädet toistensa ympärillä. Mahtuivatko kaikki ryhmiin? Kokeilkaa uudestaan uusilla ohjeilla.

5. Kirje

Rauha kirjoitti kirjeen alakerran naapurille, herra Lennart Lindbergille, mutta kirje joutui vahingossa Nellille. Tämä luuli, että se oli tarkoitettu hänelle ja vastasi tuohtuneena kirjeeseen haukkumakirjeellä.

a) Muistelkaa yhdessä millaisia nimityksiä Rauha käytti itsestään tai herra Lindbergistä, entä Risto ja Nelli toisistaan? (ikätoveri, naapuri, nuudelipää, kuumahuuli)
Pohtikaa yhdessä, mistä nimitykset tulivat.

b) Rauha pohti, miten puhuttelisi herra Lindbergiä; *Sydämeni valittu, haaveiluni kohde, kaukainen lemmittyni*.
Keksikää lisää mielikuvia, joilla voisi kuvailla ihastuksensa kohdetta.

c) Kirjoittakaa erilaisia kirjeitä.

- Kirje ystävälle, perheenjäsenelle, sukulaiselle
- Kirje itselle 20–30 vuoden päähän.
- Rakkauskirje. Valitkaa kirjallisuudesta tai elokuvista joku henkilöpari, jonka puolesta kirjoitatte rakkauskirjeen tai keksikää itse lemmenpari, jonka puolesta kirjoitatte.
- Kirjoittakaa kirje roolihenkilönä tai kirjoittakaa jollekin elokuvan henkilölle.
- Millaisen kirjeen kirjoitaisi joku eläin tai esine?
- Vastatkaa jonkun luokkatoverinne tekemään kirjeenvaihtoilmoitukseen. (tehtävä 3c.)

Merkitkää kirjeeseen kirjoituspaikka ja päiväys. Aloittakaa tervehdyksellä. Kysykää toisen kuulumisia ja kertokaa, mitä itsellenne kuuluu. Jatkaa kertomalla lisää tapahtumista tai tunteistanne. Kirjoittakaa kirjeeseen lopetus ja loppuun keneltä kirje on.

d) Tehdään kirje Risto Rääppääjä-kirjan tavalla. Leikataan lehdestä sanoja, joista muodostetaan lauseita liimaamalla niitä peräkkäin:

"Asunnostanne kuului illalla takomista, hakkaamista ja huutoa. Ellei se lopu, on ryhdyttävä toimenpiteisiin.

Asukas.

Nyt meni liian pitkälle. Tämä on kolmas ja viimeinen varoitus.

Asukas

Häipykää heti tästä talosta, jos haluatte koiran elävänä takaisin.

Asukas"

Lähde: Hetki lyö, Risto Rääppääjä s. 8, 30 ja 76. Tammi.

6. Käytöstavat

a) Rauha antoi Ristolle käytösohjeita, kun tämä oli menossa Nellin luokse kyläilemään: "Herrasmiehen täytyy aina nousta ylös, kun nainen nousee pöydästä."

Kuinka Risto onnistui olemaan hyvin käyttäytyvä nuorimies?

Kirjassa Elvi kommentaa unissaan Ristoa:

"Lippalakki pois päästä, kun syöt, sinä pojankikkare!" Hetki lyö s. 27, Tammi.

b) Millaisia käytösohjeita tai -sääntöjä tunnette? Mm. ruokailu, vanhempien ihmisten huomioiminen, oven avaus, bussissa matkustus. Eroavatko miehille ja naisille annetut käytösohjeet toisistaan? Mikä merkitys hyvillä tavoilla on?

Jos haluatte testata, onko hyvä käytös hallussanne, käykää testaamassa taitonne "tunnetko hyvät tavat" osoitteessa <http://www.arlainst.fi/nettipeili/tapatesti.htm>

Jo keskiajalla annettiin käyttäytymisohjeita.

Tässä muutamia neuvoja Erasmus Rotterdamilaiselta nuorukaisille hurjia syöminkejä varten vuodelta

1530:

Cullainen Kiria Nuorukaisten Tapain Siwollisuudest:

*Coconaisia Paloja äkisti niellä on Nälkäkurkein ja Narrein Tapa.

*Ojenda toiselle niittä joistas puolen syönyt olet ei ole cunniallinen Tapa.

*Nijn cuin myös ricki purtua Ruoca otta suustans ja panna Lautaiselle on ruma. Sillä jos jotakin on otettu jota eij taita alsniellä niijn käändäkön itzens pojes ja salaisest heittäköön johongun paickaan. <http://www.tkukoulu.fi>

7. Uusi henkilöllisyys - naamiaiset

Ristoa hävetti, kun Nelli luuli Rauhan rakkauskirjettä hänen kirjoittamukseen. Hän päätti naamioitua.

– No niin. Jos joku kysyy, esittelet vain itsesi: Minä olen Hektor Oja A-rapusta.

...

Nelli katsoi Rauhaa vakavana.

– Miksi Riston nimi on välillä Hektor? hän kysyi.

– Se on minun syytäni, Rauha vastasi.

– Ei ole mitään Hektoria. Risto vain esitti Hektoria, koska ei voinut olla Risto.

Risto Rääppääjä ja Nuudelipää s. 18 ja 35, Tammi.

a) Ottakaa itsellenne uusi henkilöllisyys, jolle keksitte nimen, osoitteen sekä hieman menneisyyttä. Suunnitelkaa itsellenne myös uuden roolin mukainen valepuku. Sopikaa yhdessä jokin koulupäivä tai oppitunti, jolloin jokainen esiintyy uudessa roolissaan.

b) Valokuvatkaa jokaisen uusi henkilöllisyys. Tulostakaa kuvat ja kirjoittakaa niiden yhteyteen roolihenkilön tiedot.

c) Leikitelkää henkilökuvilla. Kuvankäsittelyohjelmalla saa väänneiltyä henkilöiden ulkonäköjä aivan "uuteen uskoon".

d) Naamioitua voi myös hulvattomien aurinkolasien taakse. Askarrelkaa tai rakennelkaa itsellenne mielikuvituksellisia aurinkolaseja. Kehysten materiaaleina voi käyttää askartelupunosta, rautalankaa tai värillistä kartonkia. Koristeluun sopivat helmet ja kimalteet yms.

TUTKITAAN JA TEHDÄÄN MEDIAESITYKSIÄ

8. Mediavälineiden kanssa

a) Risto Räppääjä-tarinat kuvaavat hyvin tätä aikaa. Mitä eri mediavälineitä elokuvassa näkyi tai mainitaan Risto Räppääjä-kirjoissa? (puhelin, televisio, sarjakuvalehdet) Mihin tilanteisiin tai keihin henkilöihin kyseiset mediavälineet liittyivät? (puhelinmyyjä, tv-kokit...)

b) Miten mediavälineet liittyvät omaan elämääänne? Mitä ja miten niitä käytätte? Seuratkaa omaa mediavälineiden käyttöänne yhden viikon ajan ja raportoikaa siitä luokassa. Vertailkaa tuloksia yhdessä.

c) Keskustele parin kanssa: Vertaile itseäsi Ristoon tai Nelliin. Mitä samanlaista tai erilaista teissä on? Perheessä, kodissa, asuinpaikassa, median käyttötottumuksissa, jne.

9. Kirjoista elokuvaksi

Elokuvan käsikirjoituksen ovat tehneet Sinikka ja Tiina Nopola, jotka ovat kirjoittaneet myös Risto Räppääjä-kirjasarjan. Nopoloilla on ollut haave tehdä kirjoistaan elokuvakäsikirjoitus, jossa päähenkilöt puhkeaisivat laulamaan Iiro Rantalan sävelin. Heidän mielestä käsikirjoituksen teko olisi mahdotonta, jollei olisi valmis irrottautumaan alkuperäisteoksen muodosta. Elokuva on visuaalinen laji.

Lähtökohtana elokuvakäsikirjoitukseen olivat kahden romaanin, *Risto Räppääjä ja Nuudelipää* sekä *Risto Räppääjä ja pakastaja-Elvi*, henkilöt ja tapahtumat. Moni tarina muuntui kuitenkin hieman muuksi ja henkilöitäkin tuli elokuvaversioon lisää. Kirjoista ei löydy Elvi Räppääjän naiskuoroa eikä bussissa harjoittelevaa bändiä.

Yhteistyö käsikirjoittajien ja ohjaajan kanssa toimi hyvin ja esimerkiksi käsitys komiikasta oli samantapainen. Samoin ajatus elokuvan teemasta – pojan ja tytön välisestä ystävydestä ja siitä, että ”järkevät” aikuiset ovat usein hullunkurisempia ja lapsellisempia kuin lapset, tuntui tekijöistä luontevalta.

Elokuva kuvattiin *Vantaalla Kartanokoskella*. Ohjaaja Mari Rantasila kertoo, että paikka oli täydellinen lastenelokuvan kuvauspaikkana, sillä värikäs Kartanokoski oli valmis elokuvalavaste.

Lavastaja Minna Santakari ja Rantasila kertovat innostuneensa paikasta täysin. ”Sen värikkyys on niin poikkeuksellinen. Kartanokoskessa on Magiaa.” Kuvauspaikka on tekijöiden mukaan erityisen tärkeä, kun tehdään elokuvaa niukoilla resursseilla.

Elokuva-arkisto kartoittaa elokuvien kuvauspaikkoja, jotka ovat jo muuttuneet niin, etteivät niitä asiantuntijatkaan enää tunnista. Elokuva-arkistoon voi ottaa yhteyttä, jos tunnistaa vanhoissa elokuvissa vilahtavia paikkoja.

Lähde: Risto Räppääjä-elokuvan lehdistömateriaali ja HS 3.2.2008, A s.13

a) Vertailkaa elokuvaa ja alkuperäisteoksia keskenään. Mitä eroavaisuuksia huomaatte henkilöiden, tapahtumien tai tapahtumapaikkojen kesken? Esim. Kirjojen Ilpo-kissa oli elokuvassa vain pehmolelu.

b) Mikä oli mielestänne elokuvan hauskin kohta? Piirtäkää kohtauksesta kuva. Mitkä asiat tekivät kohtauksesta hauskan? Keskustelkaa ja muistelkaa yhdessä, mille asioille nauroitte elokuvassa. Olivatko ne ilmeitä, eleitä, hassuja repliikkejä, huvittavia tai noloja tilanteita vai äänitehosteita?

c) Millainen loppu elokuvassa oli? Keksikää elokuvalla erilaisia loppuja. Keksikää ja kirjoittakaa oma vaihtoehtonne kirjan ja elokuvan henkeen, hiukan yliampuvasti.

d) Värikäs kaupunkimaisema Keskustelkaa elokuvan kaupunkimaisemasta. Millaisia taloja siellä oli? Millaisia värejä huomasitte? Millaista olisi asua tällaisessa kaupungissa? Keksikää kaupungille nimi. Suunnitelkaa oma talo ja värittäkää se väriliiduilla. Leikatkaa talo irti ja rakentakaa värikäs kaupunginosa liimaamalla talot yhteiseen maisema-alustaan tai seinälle.

10. Kuvauskokeiluja

Harjoitelkaa video- tai digitaalisen videokameran käyttöä tekemällä erilaisia kuvauskokeiluja.

a) Kohteen pienentäminen/suurentaminen. Kokeilkaa kuvata toisistanne tai jostain esineestä erilaisia kuvakokoja ja kuvakulmia. Kokeilkaa kuvakulmista kokokuvaa, lähikuvaa ja erikoislähikuvaa. Entä miten kuvauskohde muuttuu, kun sitä katsotaan alakulmasta eli sammakkoperspektiivistä tai yläkulmasta eli lintuperspektiivistä.

Katsokaa lopuksi yhdessä kuvauskokeilunne, keskustelkaa ja havaitkaa yhdessä elävän kuvan perusasioita. Esim. miltä luokkakaveri näyttää, kun häntä kuvataan alhaalta päin?

b) Kohteen hävittäminen eli miten kohde taiotaan kameralla pois. Keksikää omia katoamistemppeja. Esim. kuvataan henkilö istumassa tuolilla ja lukemassa lehteä hattu päässä. Taiotaan henkilö katoamaan. Taikuri heilauttaa taikasauvaansa ja höyстää temppeaan taikasanoilla. Seuraavassa kuvassa on jäljellä vain hattu ja lehti... Onnistuukohan henkilön taikominen takaisin?

c) Kummituskuvat
Elokuvassa oli pakastaja-Elviä kuvattu entistäkin hurjempana käyttäen tummaa taustaa ja alhaalta kasvoihin kohdistuvaa valoa. Kokeilkaa kuvata kummituskuvia taskulappua tai värivaloa käyttäen. Etsikää pimennetty huone. Kohdistakaa kasvoihin taskulampun valoa leuan alta ja tehkää hurjia Elvi-ilmeitä. Mitä Elvi voisi sanoa tai mitä muistuttaa? Kuvatkaa videokameralla.

d) Trikkejä ja temppeja
Kokeilkaa kuvatessanne kääntää kameraa eri asentoihin. Esim. kallistamalla kameraa voidaan luoda vaikutelmaa jyrkän mäen tai jopa seinän kiipeämisestä. Jos kamera taas käännetään ylösalaisin voitte jopa ”kävellä katossa”. Etsikää lisää tietoa mm. kuvaamisesta osoitteesta:
<http://elokuvantaju.uiah.fi/>

11. Luokka-tv

a) Suunnitelkaa ja kuvatkaa luokan kanssa oma luokka-tv. Ideoikaa ensin yhdessä eri ohjelmatyyppejä. Ohjelmat voivat olla asiapohjaisia tai huumorilla höyстettyjä parodioita Räppääjä-elokuvasta tai tutuista televisio-ohjelmista. Esim. perhosten ruuanlaitto-ohjelma, Elvi opettamassa siivouksen saloja tai herra Lindbergin uutiset ja sää.

b) Jakautukaa neljän hengen ryhmiin ja sopikaa, mitä kukin ryhmä alkaa työstää. Kirjoittakaa ryhmässä lyhyt synopsis eli juonitiivistelmä ohjelmaanne. Ohjelma saa kestää korkeintaan yhden minuutin.

c) Kun idea on selvillä, suunnitelkaa ohjelmaanne käsikirjoitus. Miettikää miten ohjelma alkaa ja se päättyy? Kuka sanoo ja mitä? Miten ja missä järjestyksessä asiat etenevät? Millainen tausta tarvitaan? Mitä esiintyjillä on päällään? Mitä muuta tarvitaan? Entä musiikki tai muut äänet?

d) Valmistakaa tarvittava tarpeisto ja käykää ohjelmaanne läpi kerran ennen kuvaamista, jotta jokainen tietää, mitä pitää tehdä. Muistakaa kuitenkin, että liika harjoittelu vie esityksestä tuoreuden pois ja pienet mokat tuovat ohjelmaan komiikkaa!

e) Suunnitelkaa kuvausjärjestys sen mukaan, miten haluatte luokka-tv:n ohjelmien tulevan. Kuvatkaa ohjelmaanne yhdellä otolla purkkiin (ellettenne käytä trikkejä tai katoamistemppeja).

f) Kuvatkaa lopuksi esittäytyminen. Kohdassa 3 kirjoititte itsestänne. Esittäytykää muille videon välityksellä. Pukeutukaa joksikin toiseksi henkilöksi ja esittäytykää hänenä.

TARKASTELLAAN ELOKUVAN MUSIIKKIA JA ÄÄNIMAAILMAA

12. Ääniä ja musisointia kirjassa ja elokuvassa

Elokuvan musiikin säveltänyt liro Rantala kertoo: ”Tämä on mulle ensimmäinen musiikkielokuva. Unelmatyö.” Rantala jatkaa: ”Poikien tehtävä on tuottaa pörinää ympärilleen. Niistä lähtee jonkinlainen moottorin ääni ennen kuin tulee puheeseen viittaavaakaan juttua.”
Lähde: HS 15.2. 2008. C14

a) Ristokin rummuttelee aina tilaisuuden tullen. Muistelkaa, mitä eri asioita hän käytti elokuvassa ”rumpuinaan”? Miten tarinan eri henkilöihahmot suhtautuivat Riston rummuttamiseen? Rauha, Elvi, bussissa harjoitteleva bändi, Nelli...

Äänipurkit

Valmistetaan 5-10 äänipurkkiparia. Työskennellään pareittain tai pienissä ryhmissä. Tarvitaan: Pieniä samanlaisia kannellisia purkkeja. (Filmipurkit ovat hyviä, jos niitä vielä on saatavissa.) Riisiä, siemeniä, jyviä, kiviä, herneitä, papuja, tikkuja, käpyjä, pullonkorkkeja, vettä, liimaa. Maalataan purkit täysin samanvärisiksi niin, ettei niitä voi erottaa ulkoisesti toisistaan. Täytetään kaksi purkkia siten, että niihin laitetaan saman verran jyviä, kiviä, vettä tms. Liimataan purkkien kannet kiinni. Äänimuistipeli: Sekoitetaan purkit ja yritetään purkkia ravistamalla löytää samanlaiset äänet, ääniparit.

Soivat pullo

Täytetään lasisia pulloja vedellä niin, että kuhunkin tulee eri määrä vettä. Pulloon puhaltamalla tai niitä kepillä kilkuttelemalla saadaan ne soimaan erikorkuisia ääniä. Veden määrä säätelee pullosta kuuluvan äänen korkeutta. Kokeilkaapa, saatteko pulloit soimaan melodioita. Helsingissä kesäisiä kulkijoita ihmetytti mies, joka soitteli viinilaseja. Laseihin oli laitettu eri määrä vettä ja mies kostutti vedellä sormiaan ja pyöritteli niitä lasien reunalla niin, että sai lasit soimaan. Onnistuuko teiltä lasien soittelu?

Ihmissoitin

Leikkijät seisovat tai istuvat piirissä. Leikkijät toimivat yksin tai pareittain. Ensimmäinen leikkijä toistaa laulaen jotakin yksinkertaista tahtia esim. pum-pupum-pum-pupum, samalla sävelellä. Toinen leikkijä keksii oman rytmensä esim. Pum-pumzi-pum-pum – Pum-pumzi-pum-pum, samalla sävelellä. Seraava leikkijä valitsee oman rytmensä samalla sävelellä jne. Yksi leikkijöistä on soittaja, joka koskettaa leikkijää päähän ja saa hänet soimaan. Sointi loppuu, vasta kun häntä on koskettettu uudelleen päähän. Soittaja voi halutessaan saada kaikki leikkijät pauhaamaan yhtä aikaa tai kuunnella vain yhden tai kahden ääntä. Leikkiä voi helpottaa niin, että pari toistaa samaa rytmiä. Kokeilkaapa saatteko ihmissoittimenne rytmit soimaan valitsemalla laulettavaksi esim. terssiääniä. Samaa ideaa voi kokeilla myös soittimilla, kuten claveilla eli rytmikapuloilla tai maracasseilla.

b) Etsitään kirjoista kohtia, joissa Risto rummuttaa. Luetaan kohtauksia ääneen. *”Risto katseli puukauhaa ja mielti. Hän koputti kauhalla parvekkeen kaidetta. Hyvä ääni, hän ajatteli. Hän koputti uudelleen, kuvitteli olevansa rumpali –tsiitsii tsi, tsiitsii, tsi.”*
Sitten hän rummutti hiukan toisella tavalla: –Duuppaappaduuppa, duuppaappa daa!
Lähde: Risto Räppääjä s. 4, Tammi

Improvisoikaa lukemiinne kirjan kohtauksiin rummutusta tai muuta äänimaailmaa jo olemassa olevilla soittimilla tai ympäristöstä löytyvillä esineillä, kuten tuolin jalalla tai pulpetin pinnalla.

c) Elokuva alkaa laululla *Ei hassumpaa*, joka on tuttu myös Risto Räppääjä-musikaalista. Laulun nuotit ovat mm. oppikirjassa Musiikin mestarit 3-4, Otava, nimellä *Tässä tulee Risto Räppääjä*. Kirjassa ohjataan myös beat-kompin soittamiseen rummuilla sekä sanarytmillä räppääminen. Oppikirjaan kuuluvalla äänite-cd:llä on laulettu version lisäksi karaoke-versio.

Laulakaa ja räpätäkää yhdessä *Ei hassumpaa*-laulun mukana. Keksikää myös omia sanoituksia: ”Elämä ei ole hassumpaa, kun...”

istutaan piirissä ja kukin saa keksiä jatkon vuorollaan.

Harjoitelkaa beat-kompin soittamista rummuilla. Kokeilkaa myös hauskoja rummutuksia ja rumpusooloja laulun loppuun. Tai yhteisrummuttelua yhden rummuttaessa rytmiä muiden vastatessa siihen.

13. Riimitellen ja räppäillen

a) Kirjojen riimit

Minkälaisia riimittelyitä löydätte Risto Räppääjä-kirjoista?

Risto räppää Elvi-tädin lähdettyä:

Otan ykskaks esiin rumpukapulat,

Oli Elvillä hatussa variksensulat.

Elvi jahtas tätä aika mielellään,

Sillä oli lakumaku kielellään.

Se napsi karkkeja salaa

ja hiipi pakastimelle syömään jäätelöpalaa.

Elvi oli todella jääräpäinen ja välillä aika epäileväinen.

Elvi ei ollut hento,

Mutta huppuhatussa aika rento.

Lähde: Risto Räppääjä ja Pakastaja-Elvi.

s. 128. Tammi

b) Missä tilanteissa elokuvassa riimiteltiin?

Miksi sellaista musiikkia kutsutaan?

Räpiksi

Kuunnelkaa *Viluräppi* elokuvan soundtrack-levyltä. Keksikää ryhmissä koreografia räppiin.

Elokuvasta saatavana myös soundtrack:

Risto Räppääjä. IPANAPA records, EMI Finland 2008

c) Räpille on tunnusomaista, että säkeissä on loppusoinnut. Kuunnelkaa *Viluräppi*

uudelleen ja poimikaa laulusta sanat, jotka muodostavat säkeiden loppusoinnut.

(syö-yö, kotimaa-armaampaa-armaampaa-kaivertaa-makkaraa, syö-yö).

Tutkikaa myös *Ei hassumpaa*-kappaleen keskellä olevaa räppäämistä. ”Rauha-täti herkkuja valmistaa, meitsi ruuan tuoksua rakastaa, meitsi tiistaina pastaa mussuttaa ja pizzaa perjantaina saa.”

Millainen riimiketju siitä löytyy? Keksikää jatkoa saamallenne riimiketjulle. Keksikää lisää loppusointuja, riimipareja tai -ketjuja, kuten rilli-silli-milli-villi-tilli-lilli-pilli tai aula-kaula-laula-taula-naula-paula jne

Jakaantukaa kolmen hengen ryhmiin.

Annetaan viisi minuuttia aikaa kilpailulle: mikä ryhmä ehtii keksiä annetussa ajassa eniten riimipareja tai -jonoja?

d) Tehkää 4-5 hengen ryhmissä muutaman säkeen esittelyrappi kaikista ryhmänne jäsenistä. Esittäkää räppinne toisillenne.

e) Räppääjäpäivä

Pukeutukaa Risto Räppääjäksi ja Nelli Nuudelipääksi. Mukaan Räppääjäpäivänä kouluun otetaan kaikenlaisia kilkuttimia ja kalkuttimia. Mitä luokan tavaroita ja välineitä voisi käyttää rummutteluun?

f) Elokuvan musiikin on säveltänyt Iiro Rantala ja sanoituksista vastaavat käsikirjoittajat Sinikka ja Tiina Nopola. Rantala on leikitellyt sävellyksissään eri musiikin tyyleillä, kuten räpillä, reggaella ja rockilla. Tunnistatko eri musiikkityylejä kuullun perusteella? Kuunteluesimerkkeinä voi käyttää *Oon hattarasi sun* eri versioita sekä *Viluräppiä*.

Kokeilkaa tanssia tai liikkua erilaisen musiikin tahdissa. Valitkaa musiikkia elokuvasta ja muilta levyiltä. Keskustelkaa miten reggae, rock, räp, valssi, humppa, marssi tai tango vaikuttivat liikkumiseen? Millaista rytmiä oli helpointa tai hausointa tanssia?

g) Hip hop-musiikki, jota kutsutaan myös räp-musiikiksi (rap) on 1970-luvulla New Yorkissa, mustien ja latalalais-amerikkalaisten keskuudessa kehittynyt populaarikulttuurin muoto, joka on läheistä sukua muulle afro-amerikkalaiselle populaarimusiikille, erityisesti soulille ja funkille. Hip hopille on tunnusomaista loppusoinnullinen ja rytminen puhelaulu eli räppäys (engl. rapping) sekä toisten kappaleiden lainaaminen eli samplaaminen (engl. sampling).

Lähde: Wikipedia

Räppien sanoitukset liittyvät usein arkisiin asioihin. Monet ovat nähneet räppäämistä keinona vastustaa vallitsevia trendejä, niinpä räppärit tunnetaankin kadun ongelmien äänitorvena. Sanoituksillaan nuoret tahtovat osoittaa, että heillä on mielipiteitä asioista. 19-vuotias Suomessa asuva angolalainen räppäri Euclides de Almeida kertoo: ”Tykkään

kirjoittaa ihan tavallisesta elämästä. Vähän sellaisista ajatuksista, joita haluaisin kertoa, jos kasvattaisin lapsia. 18-vuotias Eevi Savolainen haluaa riimeillään herättää ajatuksia, ei antaa kenellekään valmiita vastauksia. Kiinnostavia aihealueita ovat mm. yksilöllisyys ja ihmisen käyttäytymisen syyt erilaisissa tilanteissa. 23-vuotias Toni Virtanen haluaa joskus kirjoittaa myös siitä, kuinka vaikeaa joillakin on, esimerkiksi lapsilla ja nuorilla. Perheissä on väkivaltaa ja pahoinpitelyitä, ryyppäämistä, huumeita. Hän arvelee, ettei maailma toisaalta muutu sillä, että joku vaan sanoo asiasta. Voi käydä niinkin, että sanat muuttuvat teoiksi, kun vihaa kasaantuu.”

Lähde: Helsingin Sanomat D 5 1.7. 2007

Keitä suomalaisia räppäreitä tiedätte?

Iiro Rantala kommentoi elokuvan räppäämistä: ”Siinä mielessä tämä on erikoista räppiä, että teksteissä ei tapeta ketään eikä kukaan ole ollut linnassa, eikä kukaan jätä ketään.”

Risto Räppääjäkin poikkeaa myös ulkoisilta merkeiltä tavallisesta tavallisimmasta räppästarasta. Hän asuu Rauha-tädin kanssa ja juoksee karkuun Nelli Nuudelipäätä, joka muuttaa naapuriin. Sekä paukuttaa rumpuja. ”Risto on tavallinen poika, josta lähtee meteliä.”

Lähde: HS 15.2. 2008. C 14.

14. Musiikkileikkejä

a) Tossu kulkee piirissä

Leikkijät istuvat piirissä polvillaan lattialla. Kaikilla on jokin esine, kuten penaali, tossu tai myssy tms. esine, johon on helppo tarttua. Lauletaan yhdessä jotakin laulua vaikkapa ”Kanootin kapean...” tai ”Miska soutaa joella...” ja taputetaan perusrytmiä aina ensimmäisen tavun kohdalla (**K**anootin **k**apean **v**esille **t**yönsin **s**eu-raan nyt **m**ajavaa **v**aeltavaa.) Kun laulu taputuksineen sujuu hyvin, otetaan mukaan esineet siten, että taputuksen, kohdalla siirretään esine seuraavan leikkijän kohdalle kopsauttamalla se lattiaan samalla kohdalla, kun edellä taputettiin. Kaikkien esineiden täytyy siirtyä eteenpäin ja olla liikkeessä koko ajan samalla kun lauletaan. Kun leikki sujuu yhdellä esineellä, otetaan mukaan kaksi esinettä kutakin leikkijää kohti. Jokaisen täytyy siirtää

laulaen esinettä kulkemaan rytmikkäästi molempiin suuntiin.

b) Äänipeili

Leikkijät jaetaan kahteen sisäkkäiseen vastakkain seisovaan piiriin. Soitetaan jotakin rauhallista musiikkia. Piirin sisällä olija alkaa **paikallaan seisoen** tehdä käsillään hitaita liikkeitä musiikin tahdissa. Ulkopiirissä seisova matkii liikkujaa mahdollisimman tarkasti. Muutaman minuutin kohdalla musiikki lakkaa ja leikkijät jähmettyvät siihen asentoon, jossa ovat sillä hetkellä. Sovitusta merkistä ulkopiiri siirtyy askeleen sivulle, jolloin kohdalla on uusi pari, jonka liikkeitä matkitaan. Leikkiä jatketaan kunnes piiri on kiertänyt ympyrän.

c) Pariliikuntaa

Leikkijät seisovat pareittain kasvot vastatusten. He asettavat toisen käden tai molempien käsien etusormet vastakkain ja liikkuvat yhdessä rauhallisen musiikin tahdissa. Kun musiikki loppuu, vaihtuu myös pari. Kokeilkaa liikkua myös niin, että sormien väliin asetetaan viivotin, tikku, tms. Kokeilkaa myös, kuinka parilta sujuu pallon, esim. ilmapallon kuljettaminen käsien välissä, otsat vastakkain, selät vastakkain, vatsojen välissä, korvat vastakkain, sormien välissä.

Oppimateriaalin ovat laatineet
luokanopettajat Annika Henriksson ja
Tuula Niiniranta.
Oppimateriaalin on tuottanut
Anna-Liisa Puura-Castrén
Koulukinosta.